

Příloha č. 6

Popis nepokrytých potřeb od dalších zainteresovaných stran

(odborníci z oblastí zdravotnictví, školství, policie a organizace poskytující zájmovou činnost, sociálně právní ochranu)

Pro zajištění dostupnosti, komplexní, koordinované a efektivní pomoci a podpory osobám, které se potýkají s různými problémy, je klíčová mezioborová spolupráce. V roce 2025 tak byla snaha zapojit do identifikace nepokrytých potřeb další aktéry z území Zlínského kraje, kteří mají přesah či působnost v jiných oblastech.

Souhrn informací od konkrétních zainteresovaných stran je rozdělen dle jednotlivých oblastí, které popisují identifikované potřeby a možnosti řešení. S ohledem na malý vzorek zapojených subjektů nelze identifikované nepokryté potřeby generalizovat na celou populaci Zlínského kraje. Jedná se o trendy, které se objevují.

Shrnutí z mapování potřeb od zainteresovaných stran ve Zlínském kraji a jejich řešení

- Zhoršuje se duševní zdraví dětí a mladistvých (deprese, úzkosti, traumata), je více využívána medikace a s ohledem na zlepšení mj. diagnostiky přibývá nově diagnostikovaných dětí s duševním onemocněním: **potřeba** zajištění adekvátní odborné pomoci.
- Děti jsou více zranitelné (snižuje se jejich resilience), roste krize identity, digitální závislost, poruchy chování a učení, agresivita, nezvládání/ neschopnost práce s vlastními emocemi, nerespektování autorit, absence hodnotového ukotvení, zvyšuje se školní neúspěšnost; děti a mladiství zneužívají nové látky (mj. kratom), zhoršují se sociální dovednosti dětí (komunikace, mezilidské vztahy); děti a mladiství mají specifické potřeby, na které nejsou některé složky systému schopny adekvátně reagovat: **potřeba** zvyšování resilience dětí, změna přístupu k jejich specifickým potřebám v případě vzdělávání, prevence rizikového chování (školy, Policie ČR), promítnutí trendů do nastavení a poskytování NZDM, sociální práce s rodinou.
- Selhávají jednotlivé složky „systému“ v péči a výchově dětí (mj. rodiče/prarodiče, ústavní výchova / náhradní rodinná péče, OSPOD, sociální služby, školy): **potřeba** koordinace, multidisciplinární spolupráce, potřeba práce s celou rodinou, sanace rodiny, podpora vzdělávání a rozvoj dovedností jednotlivých složek, otázka fungování dnešních sociálních služeb zaměřených na rodiny s dětmi, OSPOD a možné přenastavování a metodické vedení, příklady dobré praxe.
- Nedostatek pěstounů: **potřeba** zvýšené podpory pěstounských rodin (např. formou doprovodných organizací) a jejich vzdělávání.
- Zvyšuje se trestná činnost páchaná pomocí sociálních sítí a internetu: **potřeba** edukačních kampaní, vzdělávání o kybernetické bezpečnosti mj. uživatelů sociálních služeb.
- Narůstá násilná kriminalita, kde jsou nejvíce zastoupeny loupeže a ublížení na zdraví.
- Užívání nových návykových látek (kratom), jejichž dostupnost se díky rozmachu internetu zvýšila: **potřeba** edukace, prevence.
- Soužití menšiny s majoritní společností je ve Zlínském kraji relativně poklidné, minimální množství vyloučených lokalit, většinou v podobě několika bytových domů/rodinných domů, rizikověji je vnímána vnitrostátní migrace většího počtu příslušníků romské menšiny, která může vést ke konfliktům: **potřeba** pokračovat v sociálním začleňování menšin (mj. asistenti prevence kriminality ve Vsetíně,

Kroměříží), podpora (sociálního) bydlení menšin mezi majoritou, mapování vyloučených lokalit a využívání komunitní sociální práce/terénní sociální práce.

- Otázka budoucích potřeb ukrajinských válečných veteránů: **přípravenost na potřebu** budoucí psychologické/psychoterapeutické podpory (dle trvání války, dle množství rodin ve ZK, zmapování jejich potřeb).
- Soužití ostatních cizinců s majoritní společností: do budoucna možná **potřeba** zmapování ubytovacích zařízení pro zahraniční pracovníky (jejich kumulace), zmapování pracovních agentur (nejenom otázka pracovních podmínek, ale i soužití a závislostního chování, užívání návykových látek, gambling).

Podrobnější popis identifikovaných problémů a potřeb v jednotlivých oblastech uvádíme níže. Další informace jsou k dispozici na KÚZK.

Oblast zdravotnictví

V ordinacích praktických lékařů dětí a dorostu je za posledních několik let pozorováno u dětí sebepoškozování a poruchy pohlavní identity, dále užívání drog, potíže s přechodem ze základní školy na střední školu, přibývá depresí, poruch chování. Jedním ze zmíněných faktorů, který má vliv na rozvoj některých jevů, jsou sociální sítě a nápodoba chování ve školních třídách mezi spolužáky.

Za posledních několik let je pozorováno, že děti odmítají docházet do škol, rodiče vyhledávají odbornou pomoc, nevědí si s dětmi rady. Toto chování se zvyšuje po distanční výuce, která trvala během covidu. Dále byl u dětí identifikován opožděný vývoj řeči, a tudíž i narůstá počet dětí, které potřebují logopedickou péči. V případě dětí a mladistvých s duševním onemocněním je nabídka odborné pomoci nedostatečná napříč ČR. Spolupráce je nabízena ze strany sociálních služeb, nicméně v případě konkrétních psychologů a psychiatrů se jak pediatři, tak rodiny s dětmi setkávají s naplněnou kapacitou.

V rámci ambulantní psychiatrické péče pro děti a dorost se v případech psychických problémů/duševních onemocnění nejčastěji řeší s dětmi a mládeží úzkostné stavy, ADHD, PAS, mentální postižení. Nabídka služeb v psychiatrii pro děti a dorost je dlouhodobě nedostatečná.

Oblast užívání legálních i nelegálních návykových látek, obecně problematiku závislostního chování ve Zlínském kraji lze z dlouhodobějšího pohledu označit jako relativně stabilní. Nadále je nejužívanější návykovou látkou v obecné populaci alkohol, rovněž tabákové a nikotinové výrobky, z nelegálních návykových látek pak marihuana následovaná pervitinem. V posledních letech se mezi uživateli sociálních služeb zaměřených na uživatele návykových látek objevují uživatelé kratomu, kdy se obecně jedná o mladistvé a mladé dospělé. Dále lze pozorovat v kraji růst počtu vyměněných injekčních stříkaček, což souvisí jednak s preferencí užívání návykových látek v kraji (pervitin, resp. opiáty z pěstovaného máku) a současně také s oslovováním nových uživatelů, případně skrytých skupin v rámci tzv. sekundární výměny. Rovněž mírně vzrůstají počty osob, které řeší nelátkové závislosti (zejména hráči), běžně poradenské služby vyhledávají uživatelé alkoholu. Celorepublikově se snižuje věk prvních zkušeností s návykovými látkami (i nelátkovým chováním) a ohrožení vzniku závislosti. V posledních letech jsou v kraji avizovány případy zneužívání fentanylu, který se používá v medicíně.

Potvrzuje se skutečnost, že populace uživatelů nelegálních návykových látek stárne. Aktuální průměrný věk uživatele, který byl v kontaktu se službami v roce 2024 je nadále okolo 36 let, přitom v roce 2016 poprvé přesáhl 30 let. Na rostoucím věkovém průměru se podílejí i někteří

uživatelé s dlouhodobou drogovou kariérou přerušovanou i opakovaně neúspěšnou léčbou závislosti.

Oblast školství

Krajská školská koordinátorka prevence reflektovala, že za posledních pět let převažují z rizikových jevů hlavně rizika spojená s kyberprostorem, LGBTQ+, v oblasti duševního zdraví a užívání návykových látek (kratom).

Dle dětských domovů (dále také „DD“) v posledních letech narůstá potřeba zajištění individuálního přístupu v péči o ohrožené dítě. Dále zajištění návazné odborné pomoci s ohledem na potřeby dítěte. Zvyšuje se množství psychických a emočních problémů (úzkosti, traumata, sebepoškozování) a duševních onemocnění u dětí a mladistvých. Roste digitální závislost, poruchy chování a učení, agresivita, nerespektování autorit, absentuje hodnotové ukotvení, školní neúspěšnost, ale i problematika sociálních interakcí. Roste počet rizikových faktorů v rodinách, přibývá komplikovaných případů, selhávají různé formy péče (rodina, NRP), rodiče, výkon sociálně právní ochrany dětí a sociální služby. Velkou výzvou je stále příprava na samostatný život, které je věnována větší pozornost v DD.

Ve středisku výchovné péče (dále také „SVP“) je pozorována zvýšená potřeba žáků v navýšení počtu asistentů pedagoga ve třídách základních škol. U dětí dochází častěji k sebepoškozování a dalším jevům popsáných výše. Nejčastěji se setkávají s výchovnými problémy v rodinách a ve školách. Rodiče mají nedostatečné rodičovské kompetence.

V případě specifické skupiny chlapců s poruchou chování ve výchovném ústavu je rovněž pozorováno prohlubování komplexnosti jejich obtíží – vedle poruch chování mají chlapci rovněž psychiatrické diagnózy, jsou uživateli psychofarmak, narůstá míra závažnosti v páčání trestné činnosti i vyšší míra agresivity, a to jak vůči okolí, tak vůči sobě samým.

Mladí dospělí odchází z DD do různých forem bydlení, méně využívají návazné sociální služby (domy na půl cesty), problematické je umístění dospělé osoby se zdravotním postižením, kdy není zajištěno dostatečné množství kapacit v pobytových sociálních službách nebo podporované bydlení.

Dle výchovného ústavu se nedostatečně pracuje s přirozeným prostředím, do kterého se mladý dospělý vrací. Zvyšuje se tak pravděpodobnost návratu k původním rizikovým vzorcům chování. Chybí systematické sledování dalšího vývoje životní situace chlapců, kteří odchází z výchovného ústavu, a tím i možnost získat validní informace o tom, jak se daří jejich začlenění do společnosti a převzetí odpovědnosti za vlastní život.

Zavádění „nových“ trendů v přístupu a péči o ohrožené děti je vnímáno ze strany DD pozitivně, zlepšuje se kvalita života dětí mimo vlastní rodiny, je podporována deinstitucionalizace (malé rodinné skupiny), hostitelská péče, NRP. Významná je multidisciplinární spolupráce, sanace rodiny i pokračující podpora mladého dospělého po odchodu z DD. Problematické je umisťování dětí se specifickými potřebami, dětí a mladistvých s různými druhy postižení, vícečetných sourozeneckých skupin do NRP.

Podle ZDVOP ústavní výchova nereflektuje aktuální vývoj společnosti, zařízení často nejsou připravená na práci s dětmi se specifickými potřebami a traumatizovanými dětmi. Současně není očekáváno, že by v dohledné době významně přibývalo pěstounů – lidí ochotných a schopných se o tyto (a zvláště starší) děti postarat. Ve ZDVOPu se oproti minulým letem zvyšuje počet starších dětí (adolescentů) než v minulosti. Přibýlo náctiletých dětí (převažují dívky), které přicházejí na vlastní žádost. Méně, než v minulosti přicházejí děti do 4 let věku.

U dětí se často setkávají s krádežemi, sebepoškozováním, úzkostmi a panickými záchvaty, sdílením nevhodného obsahu na sítích (fotografie se sexuálním podtextem, vulgarismy, pornografie, ...), sexuálními projevy mezi dětmi. Některé děti jsou velmi vulgární vůči jiným dětem, sobě i pracovnícům. Většina dětí má také výrazné školní potíže – nekázeň, nerespektování učitelů, nechůť ke školní práci, neprospěch. Polovina dětí se v průměru vrací zpátky do své původní rodiny. Pokud návrat do rodiny není možný, přibližně 25-30 % dětí je umisťováno do DD, 10 % do pěstounské péče (příbuzenské i nepříbuzenské) a zbytek dětí a mladistvých je umisťován do diagnostického ústavu, výchovného ústavu, do dětského domova se školou nebo ve ZDVOPu dovrší zletilosti.

Nepatrný vzorek organizací zajišťujících volnočasové aktivity, preventivní programy a další kroužky pro děti a mládež identifikoval problémy vlastní cílové skupiny. Nejstěžejnější oblastí, kterou řeší děti a mládež (na základě identifikace konkrétní organizace), je sebepoznání, vědomí vlastní hodnoty a přijetí. V případě rizikového chování je pozorováno u mladých nárůst využívání elektronických cigaret z důvodu jejich snadné dostupnosti na internetu. Dle jejich zkušeností by byla vhodná nějaká forma propojenosti a kulaté stoly. Problematické se jeví vzájemná koordinace a multidisciplinární spolupráce. Současně identifikovali potřebu podpory rodičů dětí, kteří nerozumí potřebám svých dětí, jsou přetížení. Dále by byla potřeba podpory pedagogických pracovníků, na které jsou kladeny stále větší nároky. Ve spolupráci se sociálními službami by uvítali konference na různá témata, možnost se potkat a sdílet své poznatky i zkušenosti.

Oblast bezpečnosti

Novým trendem nejen ve Zlínském kraji je v posledních letech páchání podvodů za pomoci sociálních sítí a internetu (např. vzrůstající oblíbenost digitálních aktiv, podvodných SMS týkajících se vyšších příspěvků státu na penzijní spoření, aj.). Byl zaznamenán nárůst nových psychotropních látek zejména kratomu. V případech domácího násilí se odráží celospolečenský vývoj, kdy je vyšší detekce případů (zdůvodněno menším strachem/studem obětí, informovanosti veřejnosti) a legislativní ochrana obětí domácího násilí (mj. zvýšení počtu dnů vykazání ze společné domácnosti z 10 na 14, kdy oběť získá více času na rozhodnutí). Dále byly zaznamenány jednotky případů násilí u menšin na školách, které spolupracují dle závažnosti s Policií ČR. ZK patří dlouhodobě mezi méně zatížené kraje v oblasti protiprávního jednání, které páchají národnostní menšiny. Tento fakt odráží stabilní a klidnou situaci v regionu kde se daří udržovat harmonické soužití mezi různými komunitami. Také došlo ke zklidnění situace mezi ukrajinskými uprchlíky pobývajících na území kraje a romskou menšinou. Dále je sledován nárůst násilné kriminality, kde jsou nejvíce zastoupeny loupeže a ublížení na zdraví. Děti se často shromažďují v blízkosti obchodních center, kde dochází ke konfliktům mezi jednotlivými skupinami dětí, které mnohdy vyústí ve spáchání jednoho z výše uvedených trestných činů.

V případě vyloučených lokalit či lokalit se zvýšenou koncentrací menšin se v rámci územního odboru Vsetína jedná o bytové domy, které jsou začleněny do bytové výstavby obývané majoritní společností. Výjimkou je lokalita Poschla, kde se nachází dva kontejnerové domy v majetku Městského úřadu ve Vsetíně. V případě územního odboru Uherské Hradiště se nejvíce menšin vyskytuje v rámci trojměstí Uherské Hradiště, Staré Město a Kunovice. Bezpečnostní problémy jsou často spojovány s alkoholem a návykovými látkami. Jedná se především o méně závažnou trestnou činnost, jako jsou drobné krádeže a přestupky na úseku veřejného pořádku a občanského soužití, jak uvnitř menšinové komunity, tak ve vztahu k majoritě. Primárně se jedná o konflikty bez rasového podtextu. V rámci územního odboru Kroměříž jsou romští obyvatelé ve většině případů ubytováni v bytech ve vlastnictví města

Kroměříž. V Bystřici pod Hostýnem je ve vlastnictví města část bytů pronajímána sociálně slabším obyvatelům. V nedalekých obcích v blízkosti Bystřice pod Hostýnem se v rodinných domech, které jsou většinou pronajímány, nachází maximálně jedna rodina na obec. Tato komunita je dlouhodobě asimilována do běžné společnosti a nedochází v ní k závažnější protiprávní činnosti. Nebyla zaznamenána žádná činnost extremistických skupin ani útok vůči menšinám. V rámci územního odboru Zlín nejsou evidovány žádné lokality se zvýšenou koncentrací menšin. Bydliště příslušníků menšin jsou rozptýlené mezi majoritou. Jako bezpečnostní riziko je vnímáno zvýšení počtu příslušníků romské menšiny, která je způsobena vnitrostátní migrací a příbuzenským stěhováním. V těchto případech často dochází ke konfliktům kvůli nesourodosti nových spolubydlících a sousedů. V rámci ukrajinské komunity je patrná nejistota způsobená neustále trvajícím konfliktem v jejich rodné zemi. Tato komunita rovněž naráží na rozdílnost v politických názorech, což může vést ke vzniku rizik. Zvýšenou pozornost je nadále potřeba věnovat ubytovacím zařízením, kde se koncentrují zahraniční pracovníci, a rizikům spojeným s návykovými látkami, alkoholem a gamblerstvím. V těchto zařízeních může docházet ke vzniku třecích ploch mezi cizinci a místními obyvateli. V neposlední řadě je potřeba zmínit riziko, které je spojováno s ukrajinskými válečnými uprchlíky, a to je slučování rodin válečných veteránů, kteří se do České republiky vrací přímo z válečných oblastí. Tito cizinci prošli mnohými psychicky náročnými událostmi, mají za sebou speciální výcvik a mohou disponovat zbraněmi.